

[Vztah člověka k ryzí nepředmětnosti]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1985-2 \(rukopis\)](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1985-2 \(rukopis\)](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 29. 8. 1985
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 29. 8. 1985

[Vztah člověka k ryzí nepředmětnosti]

850829-3

(17) (29. 8. 85, Ostr.)

Vztah jsoucna (pravého) k ryzí nepředmětnosti je založen především ve vztahu ryzí nepředmětnosti ke každému jednotlivému jsoucnu, které je touto nepředmětností založeno a případně (na vyšších než nejelementárnějších úrovních) udržováno v průběhu svého („živého“) trvání. [Ovšem to, co obvykle rozumíme trváním jsoucna, je vždy výsledkem jakési nesymetrické synergie „živého trvání“ a mrtvého přetrvávání (setrvačného).] Je tu otázka, zda (pravé) jsoucno již jsoucí je schopno se samo ze své strany nějak k onomu svému „prazákladu“ iniciativně vztáhnout. Tento problém může být řešen jen postupným rozšiřováním výzkumů z roviny nejvyšší (lidské) na roviny nižší.

Specifičností člověka jako (pravého) jsoucna je schopnost se vztáhnout k svému (a univerzálnímu) základu ne pouze bytostně, ale také a zejména ve svém vědomí. Navíc máme všechny důvody, proč se domnívat, že právě ve vědomí či lépe skrze vědomí se vyjevuje ryzí nepředmětnost plnější měrou než všemi „bytostnými“ způsoby. Je-li tomu tak vskutku, musí z toho (ve svém vědomí, myšlení, ev. v reflexi) vyvodit také příslušné závěry. A tyto závěry vyvozuje člověk od nepaměti nejrozmanitějšími způsoby. Konstituuje tak a formuje své pocity, city, dojmy, tuchy, ale později i zárodky myšlenek a vůbec myšlení, jak se v něm a v jeho elementu – mýtu – stále víc upevňuje. A posléze dochází k prolomení světa mýtu a postupnému zabydlování lidského myšlení ve světě logu prostřednictvím pojmového myšlení, jež vytváří a utváří zvláštní myšlenkové modely – intencionální předměty – a tak zpětně velmi pronikavým způsobem ovlivňuje další rozvoj myšlení už nejen filosofického, ale také a zvláště odborně vědeckého. Atd.

Tím vším dochází k hypertrofii umělého světa intencionálních objektů a k vytěsňování všech jiných zkušeností, kterých v dějinách člověk nabyl se svým životem a jeho „zdrojem“ a „zakotvením“, a ovšem také se svým „osvětím“ a „přirozeným světem“ (světem lidského života, jak lépe formuluje Patočka).

V důsledku uvedených posunů se některé základní lidské zkušenosti a prožitky přesouvají zcela neadekvátně do oblasti pouhé subjektivity, navíc hodnocené „objektivně“ jako „zastaralé“, „překonané“, jen ještě „přežívající“. K těmto zkušenostem a zážitkům náleží některé základní a rozhodující, přímo konstitutivní „skutečnosti“ životní, které mají nezastupitelný význam pro myšlení filosofické. Tak kupř. údiv vůbec, zvláště pak údiv, „proč vůbec něco jest“; nebo prožitek vděčnosti za vlastní bytí, či naopak úzkost, radost „ze života“ anebo životní smutek a žal, z nedozírných hloubek čerpaná naděje, která nepotřebuje žádných evidovatelných opor, anebo beznaděj, jež nemá dna a kterou nepohne ani nejdůmyslnější argument, atd. atd. Sem náleží pocit či prožitek vděčnosti a díků, ale také vzpurného odmítnutí a provokativního „vrácení vstupenky“ (Ivan v Bratrech Karamazových), prožitek přijetí a souhlasu, anebo zase protestu a otočení se zády, atd.

Všude tady se ony základní životní postoje či atitudy mohou promítat do podob, jimiž se zabývá psychologie nebo psychosociologie, které mají nekonečný počet individuálních variant

anebo zase tíhnou k stereotypnosti a napodobování, mohou vytvořit módní vlny anebo se mohou vydělit jako osamělý výkřik, na nějž nikdo nereaguje a kterému možná porozumí teprve lidé v blízké nebo vzdálené budoucnosti. Mohou být popisovány literárně nebo se jim může dostávat básnického výrazu, může na nich spočívat kus života nebo dokonce celý jeden lidský život (a být v nich uzavřen jako v kleci), mohou na nich být vystavěny ohromné myšlenkové systémy, které by bez nich ztratily svůj nejhlubší a poslední svorník. Ale v tom všem je třeba odlišit od sebe projevy od toho, „co“ se tu projevuje. A právě to, „co“ se tu projevuje, je nezpředmětnitelné, myšlenkově předmětně neuchopitelné: je to cosi existenciálního, tj. moment vztahu člověka nejen mimo sebe, ale i mimo to, co je kolem něho, „vně“ samotného světa jako „úhrnu“ či „celku“ všeho jsoucího – tedy moment vztahu člověka k ryzí nepředmětnosti, k tomu „začátku“ či „zdroji“, bez něhož by ničeho nemohlo být a nebylo. A právě v tomto specifickém, jedinečném vztahu se odvrací člověk sám od sebe, nechává se uvnitř světa jsoucen, k němuž se obrací zády, a „stojí ven ze sebe“ tak, že to už není on, který by tu stál nebo dokonce vystupoval, vykračoval ze sebe, překračoval sebe, nýbrž že to už je sama a jediná „ryzí nepředmětnost“, která jím začíná znovu „podstatně“, „bytostně“ hýbat a která jej vrací jemu samému v novém pohybu, který už není produkován jeho minulostí (kterou nechal za sebou), nýbrž která se teprve druhotně jeho minulosti zmocňuje, aby ji učinila jeho vlastní minulostí, zapojenou a zařazenou do jistých nových souvislostí, nových kontextů. A toto vtahování de facto již neexistující, mrtvé minulosti do přítomnosti a do přicházející budoucnosti je teprve tím vlastním životem, „živým trváním“ člověka jakožto člověka (a ne pouze jako biologického jedince).